

Osoite:

Helsingin kaupunki
Kirjaamo, PL 10, 00099 HELSINGIN KAUPUNKI
helsinki.kirjaamo@hel.fi

Viite:

Diaarinumero HEL 2021-012679
Hankennumero 6704_1
Oas 1630-00/22

Asia:

Mielipide koskien Satamatunnelin asemakaavaa ja asemakaavan muutosta

Lähettäjä, mielipiteen laatija:

Puutarhataiteen seura r.y. Samfundet för trädgårdskonst r.f., reeta.pellinen@gmail.com
ICOMOSin Suomen osasto ry, marianne.lehtimaki@outlook.com

Puutarhataiteen seura ja ICOMOS Suomen osasto ilmoittautuvat osalliseksi ko. Satamatunnelin asemakaavan ja asemakaavamuutoksen valmisteluun analysoimalla esitetyjen tunnelivaihtoehtojen vaikutuksia kansallisesti merkittäväksi määriteltyyn Lapinlahden puistoon, jonka kulttuurihistoriallisia ja virkistysarvoja Helsingin kaupunki on sitoutunut suojelemaan asemakaavalla. Kulttuuriympäristön asiantuntijajärjestöjen kantana esitämme, että asemakaavan työstöä jatketaan **vaihtoehto D** pohjalta.

Vuonna 1997 perustetun Puutarhataiteen seuran tarkoituksena on puutarhataiteen tukeminen ja edistäminen sekä suomalaisen puutarha- ja puistokulttuurin vaaliminen. Kansainvälinen ICOMOS on maailmanlaajuinen kulttuuriperintöalan asiantuntijajärjestö, joka on vuodesta 1965 edistänyt historiallisten rakennusten ja alueiden, arkeologisten kohteiden ja kulttuurimaisemien tutkimusta ja suojelua. ICOMOS Suomen osasto aloitti toimintansa jo vuonna 1967 pyrkimyksensä edistää kulttuurihistoriallisesti huomattavien muistomerkkien ja alueiden tutkimusta, suojelua ja restaurointia osana alan kansainvälistä yhteistyötä ja kansallista asiantuntijuutta.

Lapinlahden sairaalapuisto, taustaa

Lapinlahden sairaala perustettiin Lapinniemeen vuonna 1841. Paikan valintaan vaikutti tuolle ajalle edistyksellinen näkemys ulkotyön ja liikunnan terveyttä edistävästä vaikutuksesta. C. L. Engel ja lääkintöhallituksen johtaja C.D. Haartman katsoivat 25 hehtaarin kokoisen Lapinnimen olevan sairaalan tarpeisiin sopiva alue. Karusta ja tuulisesta niemestä muokattiin eurooppalaisia puutarhataiteen ja uusia sairaanhoidon ihanteita noudattava promenadipuisto potilaiden avulla. Työtä johtivat ylilääkäri L. Fahlander ja puutarhuri. Osana lääketieteellistä hoitoaan potilaat rakensivat ja hoitivat puistoa vuosikymmeniä, kunnes hoitomuodot muuttuivat. Noin 30 vuotta, yhden sukupolven, kestänyt työ tuotti

sekä henkilökunnan että potilaiden käyttöön kauniin promenadipuiston oleskelupaikkoineen, yllilääkärin puutarhoineen, viljelmineen ja uimarantoineen.

1900-luvulla sairaala luopui puistoalastaan vaihteittain kaupungin kasvun, sataman, liikenteen ja teollisuuden käyttöön. Sairaalan yhteisöllisen ja kulttuurihistoriallisten merkitysten tunnistamista ja sairaalapuiston suojelua siivitti vuosikymmenet voimakas kansalaisten ja asiantuntijajärjestöjen tuki. Sairaalarakennukset suojeltiin rakennussuojelulalla vuonna 1998. Helsingin kaupunki vakuutti sitoutuvansa puistoalueen asemakaavalliseen suojeluun, kun alue puistoineen siirtyi kaupungille julkiseksi puistoksi sairaalatoiminnan lakatessa Lapinlahdesta vuonna 2008. Tällöin alkuperäisen puiston pinta-alasta oli jäljellä kolmannes. Puiston yksityiskohtaisia suojelumääräyksiä sisältävä asemakaava vahvistettiin vuonna 2012. Puistoalueen nykyisenä etelärajana on Länsiväylä, kalliuseinämä ja Ilmarisen toimitilarakennus. Koko miljöö kuuluu valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen luetteloon (RKY 2009).

Puiston eteläosa on tärkeä osa maisemapuiston identiteettiä, minkä vaihtoehto D huomioi

Lapinlahden sairaalapuiston topografia ja kalliomuotojen sekä iäkkäiden puiden ja muun kasvuston luoma monimuotoinen kasvillisuus edustaa tyyllisesti yhä 1800-luvun englantilaistyyppistä maisemapuistoa. Vaikka puisto on pienentynyt ja entiset puistoyhteydet etelään ovat poikki, puiston eteläreunan tilarakenne omaa nykymuodossaan yhä maisemapuiston keskeisiä tyylipiirteitä. Puisto rajautuu muusta ympäristöstä kasvillisuusvyöhykkeellä maisemapuiston tyylipiirteiden mukaisesti, vaikka kulttuurimaiseman tilarakenne ei olekaan alkuperäinen. Lähelle rakennettu toimistorakennus jää eteläreunan kasvillisuusvyöhykkeen ulkopuolelle eikä ole puistossa visuaalisesti läsnä. Tämä on erittäin tärkeää pienentyneen Lapinlahden puiston eheyden, identiteetin ja monimuotoisen tilarakenteen kokemiselle. Puiston eteläosan luontoarvot on todettu poikkeuksellisen arvokkaiksi. Toinen merkityksellinen ominaispiirre on Länsiväylän puoleinen avokallion laki, joka peittää taakseen kallioleikkauksen. Puistosta avautuva näkymä kallioikkumun yli Länsiväylän suuntaan luo vaikutelman tilan jatkumisesta, ja näin puisto koetaan todellista kokoaan väljemmäksi. Suojellulle kulttuurihistoriallisesti arvokkaalle puistolle on tärkeää, että tämä kallion muoto säilyy. **Ainoana hyväksyttävissä olevana ratkaisuna vaihtoehto D ohittaa ulkopuolelta suojellun puistoalueen, mikä mahdollistaa puiston tilarakenteen ja sille merkityksellisen kallion säilymisen.**

Puiston eteläosan näkymiä rumentaa ja käyttöä rajoittaa viereisen toimitilarakennuksen tieltä siirretty kaukolämpöjohto, joka yhä edelleen sijoittuu ihmisten liikkumista rajoittavana maanpäällisenä mustana putkiparina puiston eteläosaan. Myös putkiparin siirrolle tarjoutuu mahdollisuus, jos Länsisatamatunnelin linjaukseksi valitaan vaihtoehto D. Tunnelin maisemallisina vaikutuksina ovat Länsiväylän liikennealueen vähäinen levennys lännempänä ja sen myötä rannan ulkoilureitin siirto. Tunnelin sijoittuminen Ilmarisen toimitilarakennuksen länsipuolelle rauhoittaa puiston arvokkaan eteläosan ja mahdollistaa niitä muutoksia, jotka puiston reunalla ovat tärkeitä ulkoilun ja virkistyskäytön parantamiseksi. Näitä ovat itä-länsisuuntaisen kevyen liikenteen raitin nykyisen ahtaan solan levennys vähäisellä kallioleikkauksella ja kaukolämpöjohdon siirto pois puistosta tämän raitin alle, sekä puistokäytävän rakentaminen puiston eteläosaan esimerkiksi voimassa olevan asemakaavan pohjaksi tehdyn puiston yleissuunnitelman mukaisesti. Ruoholahden suunnasta saapuville kulkuyhteyttä puistoon parannetaan esteettisellä ja historiallisen miljööän arvoja huomioivalla sisään tulokohdalla. **Satamatunnelin asemakaavan kehittämisessä tulee kunnioittaa ja huomioida ympäröivän alueen merkittävät valtakunnalliset kulttuurihistorialliset ominaispiirteet ja arvot, joiden vaalimiseen kaupunki on jo aiemmin sitoutunut.**

Analyysi tunnelivaihtoehdoista, jotka ehdotamme hylättäviksi

Tunnelivaihtoehto A:n muutokset Lapinlahden puistolle ovat suuret ja sen valtakunnallisesti merkittävää kulttuuriarvoa heikentäviä. Kaivuutyössä joudutaan poistamaan arvokkaimmat vanhat puut ja puuryhmät puiston eteläosan kasvillisuusvyöhykkeeltä. Siinä tuhoataan eteläosan rauhallinen ja luonnonarvoiltaan rikas vyöhyke Ilmarisen talon takana. Tässä vaihtoehdossa on vaikea löytää sellainen ratkaisu puistossa olevan maanpäällisen kaukolämpöjohdon siirrolle, joka ei tuhoaisi lisää puiston eteläosan kallioita, mikäli putkia ei sitten siirretä tunneliaukon eteläpuolelle rakennuksen viereisen kevyen liikenteen alle. Yhteys puistoon etelästä Itämerentorilta katkeaa ja vaikeutuu ratkaisevasti rakennustöiden aikana.

Tunnelivaihtoehto C linjauksessa Ilmarisen rakennuksen pohjoispuolella suuri osa ajoreitistä sijoittuu kalliotunneliin. Betonitunnelin osuus sijoittuu puiston kannalta herkkään kohtaan. Epätarkkojen suunnitelmakuvien vuoksi ei ole mahdollista nähdä kuinka suuri osa tästä maisemallisesti ja kasvillisuudeltaan arvokkaasta kalliosta jouduttaisiin tuhoamaan louhinnalla. Betonitunnelin maisemointi kaupungin sisääntulomaisemassa on haastavaa. Betonitunnelin maisemallinen haitta puiston herkässä kohdassa on syy pitää myös tätä vaihtoehtoa huonona, vaikka Lapinlahdenpuiston saavutettavuus Ruoholahdesta on parempi kuin vaihtoehdossa A.

Yleisiä kommentteja satamatunnelista

Suunnitellut tunnelit ovat kooltaan mittavia, à noin 10 m x 10 m. Kaupungin järjestämässä asukastilaisuudessa todettiin hankkeen ympäristövaikutusten arvioinnin olevan kesken. Vaihtoehto D:n suunnittelussa ei ole vielä edetty teknisiin yksityiskohtiin. Tunnelin alku Länsiväylän itäpäässä on vaativa suunnittelutehtävä.

Lapinlahden puistoon kantautuu tälläkin hetkellä liikenteen hälyä, joka rauhoittuu iltaisin autojen määrän vähentyessä. Nykyistäkin kovaäänisempi taustamelu vaikuttaa haitallisesti Lapinlahden puiston tunnelmaan. Maanalaisten ajotunneleiden ilmanvaihdon täytyy olla jatkuvaa ja tehokasta, ja siten ympärivuorokautisesti äänekästä. Tämä tunnelin ilmanvaihdon tuoma äänihaitta Lapinlahden puiston ja Hietaniemen hautausmaiden rauhalle tulee pyrkiä minimoimaan. Myös muut tunnelin toiminnan kannalta välttämättömät maanpäälliset tekniset asennukset ja huoltorakenteet tulisi sijoittaa mahdollisimman kauas suojellun puiston, ekumeenisen hautausmaakokonaisuuden ja Helsingin viimeisten luonnontilaisten rantojen muodostamasta kansallisesti arvokkaasta ja kansalaisille merkityksellisestä maisemakokonaisuudesta.

Helsingissä 20.1.2023

Puutarhataiteen seuran hallitus

Reeta Pellinen, puheenjohtaja

ICOMOSin Suomen osaston hallitus

Marianne Lehtimäki, puheenjohtaja